

УДК (334.912.23: 334.722) + (338.49 : 504)

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО У РОЗБУДОВІ ЕКОЛОГІЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ: СТАНОВЛЕННЯ, ОСОБЛИВОСТІ, ІНВЕСТИЦІЇ

С.І. Рассадникова, к.е.н., с.н.с.

Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, Одеса, Україна

Рассадникова С.І. Державно-приватне партнерство у розбудові екологічної інфраструктури: становлення, особливості, інвестиції.

Стаття присвячена теоретичним засадам, аналізу становлення та особливостям використання державно-приватного партнерства у сфері розбудови екологічної інфраструктури, застосування зарубіжного досвіду, визначення сутності, принципів, необхідних умов для формування, перспектив розвитку на прикладі стосовно екологічної інфраструктури території Куяльницького лиману.

Ключові слова: державно-приватне партнерство, екологічна інфраструктура, принципи, зарубіжний досвід

Рассадникова С.И. Государственно-частное партнерство в развитии экологической инфраструктуры: становление, особенности, инвестиции.

Статья посвящена теоретическим основам, анализу становления и особенностям использования государственно-частного партнерства в сфере развития экологической инфраструктуры, применения зарубежного опыта, определение сущности, принципов, необходимых условий для формирования, перспективы развития на примере относительно экологической инфраструктуры территории Куяльницкого лимана.

Ключевые слова: государственно-частное партнерство, экологическая инфраструктура, принципы, зарубежный опыт

Rassadnikova S.I. Public private partnership in the development of environmental infrastructure: formation, features, investment.

The article is devoted to theoretical foundations, analysis, formation and characteristics of public-private partnership in developing environmental infrastructure, the use of foreign experience, the essence, principles, necessary conditions for the formation, development prospects in the example on environmental infrastructure area Kuyalnik estuary.

Keywords: public-private partnership, environmental infrastructure, principles, international experience

Впровадження і розвиток механізмів державно - приватного партнерства у країнах світу в першу чергу пов'язано з виникненням потреби у значних обсягах інвестицій для підвищення конкурентоспроможності економіки у глобальному середовищі, залучення ресурсів приватного сектору для фінансування інфраструктурних проектів сумісно з державою, забезпечення суспільними послугами. Державно-приватне партнерство використовується переважно як інструмент для розвитку і капіталовкладень у різні види інфраструктури.

Функціонування державно – приватного партнерства отримало певне розповсюдження і в Україні у різних галузях господарства та видах економічної діяльності. У сучасному часі проекти державно-приватного партнерства реалізуються у різних сферах національного господарства та найбільшого розповсюдження вони набули у інфраструктурних галузях господарства.

Світова екологічна криза та гострота і складність екологічної ситуації в Україні обумовлюють необхідність підвищення якості довкілля, підтримка екологічної рівноваги біосфери, розбудови екологічної інфраструктури на основі залучення масштабних інвестицій, розподілу функцій між державою і бізнесом на принципах відповідальності, співпраці, пошуку моделі сумісних взаємовигідних рішень.

Тому перспективним і актуальним напрямом розв'язання екологічних проблем і розбудови екологічної інфраструктури представляється розробка і реалізація, теоретичне обґрунтування державно-приватного партнерства в Україні. Зміцнювання партнерських відносин влади, бізнесу та громадськості служить основою стабільності та накопичення соціального і природного капіталу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Багато вітчизняних і зарубіжних наукових праць присвячено вивченню і аналізу актуальних проблем теорії і практики державно-приватного партнерства у різних сферах економіки. Важливий внесок у дослідження проблем розробку і реалізації теорії державно-приватного партнерства зробили вчені, які активно працюють у цьому напрямі: Баженова А.В., Варнавського В.Г., Война-товську М.Г., Данилишина Б.М., Дерябину М.С., Запатрину І.В., Іванова І.Л., Мартусевич Р.О.,

Міхеєва В.А., Мішенина Є.В., Павлюк К.В., Полякова О.М. та інші науковці.

Невирішені раніше частини загальної проблеми

Теоретичні і прикладні проблеми становлення, визначення особливостей формування, інвестиційного забезпечення і розвитку державно-приватного партнерства у сфері екологічної інфраструктури залишаються за межами уваги вчених і предмету наукових досліджень.

Цілі та завдання статті

Метою даної статті є розроблення теоретичних засад і прикладних засад, дослідження сутності, особливостей, залучення інвестицій, становлення державно-приватного партнерства стосовно екологічної інфраструктури в Україні на основі вивчення зарубіжного досвіду. В статті поставлені та вирішені наступні завдання: розкрити сутність та особливості реалізації державно-приватного партнерства (ДПП) у розбудові екологічної інфраструктури; провести аналіз зарубіжного досвіду; визначення принципів, необхідних умов для становлення ДПП у формуванні екологічної інфраструктури в країні, перспектив розвитку на прикладі унікального об'єкту екологічної інфраструктури, що розміщено території Куяльницького лиману.

Виклад основного матеріалу дослідження

Важливим стратегічним рішенням в умовах екологічних загроз і виснаження екосистем – формування механізмів державно-приватного партнерства, концентрація зусиль суспільства та основних стейк-холдерів по розбудові і розвитку екологічної інфраструктури і досягнення збалансованого природокористування.

Екологічна інфраструктура займає значне місце у підвищенні ресурсоефективності економіки країни та збільшенні якості і кількості природного капіталу, яка забезпечує умови для ефективного функціонування економіки та комфортної життєдіяльності населення, підвищення конкурентоздатності економіки. Наукові дослідження екологічної інфраструктури у сучасній вітчизняній економічній теорії знаходяться у початковій стадії та вивчаються вченими Інституту проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України.

Під екологічної інфраструктурою слід розуміти комплекс об'єктів, територій, мереж і систем природного і та антропогенного походження, які функціонують за природними законами, а також забезпечують умови для підтримання збалансованого розвитку природного середовища, збереження середовища життя людини, а також сукупність контролюючих і та запобіжних обслуговуючих ланок, які мають завдання гарантувати нешкідливі щодо довкілля оптимальні умови

діяльності всіх галузей екологічного виробництва, організацій і установ, які здійснюють господарську діяльність на певній території [1, 2]. До об'єктів екологічної інфраструктури відноситься комплекс спеціалізованих підприємств та установ, окремих природоохоронних об'єктів, інженерних споруд і комунікацій, а також структурно-функціональних елементів виробничо-технологічних систем і об'єктів соціального призначення, що мають забезпечити охорону навколишнього природного середовища, відтворення, збереження й примноження природних ресурсів, підтримання життєвого середовища у сприятливому стані.

Доцільність аналізу сутності механізмів державно-приватного партнерства пов'язано з новизною зазначеного поняття, його соціально-економічним значенням для суспільства, важливістю перспективи і потенціалом впровадження у практику господарювання і формування екологічної інфраструктури.

У прийнятому Законі України «Про державно-приватне партнерство» державно-приватне партнерство визначається як «співробітництво між державою Україна, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних органів державної влади та органів місцевого самоврядування (державними партнерами) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, або фізичними особами – підприємцями (приватними партнерами), що здійснюється на основі договору в порядку, встановленому цим Законом та іншими законодавчими актами» [3].

ДПП за своєю економічною природою створено у розвиток традиційних механізмів взаємодії господарських відносин між державною владою і приватним сектором з метою розробки, планування, фінансування, будівництва і експлуатації об'єктів інфраструктури. Найбільш загальні підходи до визначення поняття «державно-приватне партнерство» зведені у таблиці 1.

Аналіз розкриття сутності поняття «державно-приватне партнерство» у Законі України «Про державно-приватне партнерство» та нормативно-правових актах, сучасних наукових публікаціях, представлених бізнес-структурами дозволяють зробити висновок: термінологічне різноманіття не дає проникнути у сутнісні характеристики і зміст нового економічного явища для країни, цілісного уявлення про природу можливості, механізми, процедури застосування при формуванні екологічної інфраструктури, потребує додаткових досліджень і з'ясування механізмів і процесів використання і управління в сфері наукових і прикладних досліджень розбудови і формування екологічної інфраструктури.

Таблиця 1. Підходи до дефініції «державно-приватне партнерство»

Автор, джерело	Дефініція
Войнатовської М.А. [4]	ДПП – це об'єднання матеріальних і нематеріальних ресурсів суспільства (держави або місцевого самоврядування) і приватного сектора на довготривалій і взаємовигідній основі для створення громадських благ (благоустрій і розвиток територій, розвиток інженерної і соціальної інфраструктури) або надання суспільних послуг (в області освіти, охорону здоров'я соціального захисту і т. д.)
Варнавський В.Г. [5, 6]	ДПП – це стратегічний, інституціональний і організаційний альянс між державою і бізнесом з метою реалізації суспільно значущих проектів в широкому спектрі сфер діяльності: від базових галузей промисловості і НДДКР до надання суспільних послуг [5]. У другій своїй роботі [6] учений характеризує ДПП як інституціональний і організаційний альянс між державою і бізнесом з метою реалізації національних і міжнародних, масштабних і локальних, але завжди суспільно значущих проектів у широкому спектрі сфер діяльності.
Іванов І.Л. [7]	До ДПП відносять найрізноманітніші форми взаємодії держави і приватного сектора. Але найчастіше термін використовують стосовно проектів у сфері інфраструктури, яка ближче до державного сектора, де за приватною ініціативою, і з урахуванням зустрічної ініціативи і підтримки (це головний елемент) держави будується, створюється, реконструюється або експлуатується якийсь об'єкт або сукупність об'єктів інфраструктури.
Яковлев А.А. [7]	ДПП – це структура, що акумулює з певними пропорціями і з певною метою державні і приватні гроші. Ця структура і виконує проект приватно-державного партнерства.
Баженов А.В. [7]	Специфічний метод закупівель державою капіталоемних товарів і послуг, відносно яких бюджет не може одноразово нести витрати. З іншого боку, це участь приватного бізнесу в створенні тих або інших товарів або послуг, які за суттю носять публічний (державний) характер, на умовах розподілу ризиків з державою.
Поровська А.Я. [8]	Під ДПП розуміє «...інститут со-регулювання громадського розвитку, заснований на забезпеченій нормами права системі взаємовигідних стосунків органів влади і бізнесу, спрямованих на досягнення синергетичного ефекту від узгодження інтересів, координації зусиль і консолідації ресурсів його сторін при реалізації суспільно-значущих проектів.
Мартусевич Р.О. [9]	ДПП – со-регулювання, тобто сумісне регулювання тих або інших суспільних відносин державою і бізнесом, під яким розуміється передавання частини функцій держави приватному сектору, і, яке засноване, з одного боку, на об'єднанні їх ресурсів і потенціалів, з другої – на розподілі їх обов'язків і ризиків.
Міхеев В.А. [10]	ДПП – система співробітництва приватного сектора, підприємств і організацій бізнесу з державними установами, а також регіональних корпорацій з державними підприємствами, установами, спрямованого на досягнення загальних економічних цілей, на рішення актуальних соціально-економічних задач.
Полякова О.М. [11]	ДПП характеризує як суспільний інститут, що включає в себе сукупність формальних і неформальних правил, у рамках яких з метою задоволення потреб суспільства здійснюється спільна діяльність державних органів влади і приватного сектора на основі набору альтернатив поведіння

ДПП за своєю економічною природою створено у розвиток традиційних механізмів взаємодії господарських відносин між державною владою і приватним сектором з метою розробки, планування, фінансування, будівництва і експлуатації об'єктів інфраструктури і доцільно застосувати щодо екологічної інфраструктури – об'єкту дослідження даної статті.

Розвиток державно-приватного партнерства у сучасному широкому розумінні почався на перетині ХХ-ХХІ ст., а у 2000 році в Декларації тисячоліття ООН уперше було наголошено на необхідність розвитку довготривалого партнерства з приватним сектором задля досягнення цілей тисячоліття. Зараз більшість країн світу реалізують суспільно значущі проекти на засадах державно (публічно) - приватного партнерства.

Приклади найбільш вдалого застосування механізмів державно-приватного партнерства представлені у таблиці 2.

ДПП з різним успіхом розвивається в багатьох країнах світу. Але найбільшого поширення ця концепція знайшла у тих з них, де розвинена ринкова економіка і склалися сталі традиції взаємодії і узгодження інтересів суспільства, державного і приватного секторів.

Публічно-приватне партнерство у світі широко застосовується, як відображає аналіз зарубіжного досвіду, у різних секторах економіки та для розвитку інфраструктури.

В таблиці 3 приведено досвід використання державно-приватного партнерства в Європі у суспільно значимих проектах для інфраструктурних об'єктів водопостачання та водовідведення,

які у найбільш наближені по сутності та інфраструктурі та частково відносяться до неї. особливостям функціонування к екологічної

Таблиця 2. П'ять найкращих країн, які отримали 47% усіх інвестицій у рамках реалізації проектів публічно-приватного партнерства у світі, 2007 рік [12, 13]

Країна	Частка у загальних інвестиціях, %	Обсяги інвестицій, млрд. дол.	Частка у загальній кількості проектів, %
Індія	14.2	22.5	17.4
Російська Федерація	12.0	19.0	4.9
Бразилія	10.1	15.9	3.1
Мексика	6.3	9.9	4.9
Китай	4.7	7.5	28.1
Усього		157.4	

* включає інвестиції в проекти, які досягли стану фінансового закриття у 1990–2007 рр.

Таблиця 3. Державно-приватне партнерство в Європі в секторі водопостачання та водовідведення як різновиду екологічної інфраструктури [14]

Країна	Сектор водопостачання та водовідведення		
	Австрія	Франція	Іспанія
Нідерланди	Ірландія	Німеччина	
Польща	Румунія	Словаччина	
Шотландія	Велика Британія	Італія	

Досвід країн ЄС є корисним для аналізу і практичного застосування у теорії і практиці формування державно-приватного партнерства у розбудові екологічної інфраструктури. Урядові структури повинні зміцнювати партнерські відносини влади, бізнесу та громадськості, як це відбувається у більшості європейських країн. Це є запорукою стабільності та накопичення

соціального і природного капіталу. Важливою проблемою впровадження механізму державно-приватного партнерства у розбудові екологічної інфраструктури з урахуванням досвіду зарубіжних країн стає аналіз співвідношення залучених джерел фінансування суспільно і соціально значимих проектів (таблиця 4).

Таблиця 4. Структура фінансових джерел в Індії для розвитку водопостачання та водовідведення відповідно до XI Плану розвитку країни, млрд. дол.

Сектор	Публічні інвестиції	Приватні інвестиції	Загалом інвестиції	Співвідношення: публічні / приватні
водопостачання та водовідведення	47.11	1.46	48.57	97.3

Структура фінансових та інвестиційних джерел для реалізації проектів державно-приватного партнерства залежить від рівня та особливостей соціально-економічного розвитку країни, можливостей державного сектору економіки, наявності стимулів, переваг, інструментів і мотивації залучення приватного сектору, сфери вкладення інвестицій, виду інфраструктури. Так, наприклад, в Індії фінансування проектів водопостачання та водовідведення переважно за рахунок державних і місцевих бюджетів та приватний сектор здійснює свій вклад у реалізацію цих проектів, вносить свій вклад у вигляді сучасного ефективного менеджменту, знань, технологій.

Вибір моделі ДПП залежить від виду і сфери інфраструктурного об'єкту, у якій реалізується проект, у рамках обраної моделі можуть застосовані різні форми і методи взаємодії між державою і бізнесом в залежності від умов і особливостей конкретного виду об'єкту екологічної інфраструктури.

Партнерські відносини органів влади і бізнесу по формуванню екологічної інфраструктури, як зацікавлених суб'єктів, повинні розвиватися на основі принципів, що забезпечують досягнення згоди між ними. До основних принципів можна віднести наступні (табл. 5).

Таблиця 5. Основні принципи державно-приватного партнерства

Основні принципи згідно програми розвитку ООН [15]		Основні принципи згідно Закону України «Про державно-приватне партнерство» [3]
Назва принципу	Сутність принципу	Назва принципу та сутність принципу
Прозорість	Надання органами влади повної інформації інвесторам, концесіонерам, усім зацікавленим сторонам.	рівність перед законом державних та приватних партнерів.
Змагальність	Створення рівних умов щодо залучення до партнерства для всіх потенційних приватних партнерів;	заборона будь-якої дискримінації прав державних чи приватних партнерів;
Підзвітність	Відповідальність усіх партнерів перед громадськістю і взаємні зобов'язання, які є визначеними в договірному порядку;	узгодження інтересів державних та приватних партнерів з метою отримання взаємної вигоди;
Законність	Створення партнерств у формі, яка дозволяється чинним законодавством та іншою нормативно-правовою базою;	незмінність протягом усього строку дії договору, укладеного в рамках державно-приватного партнерства, цільового призначення та форми власності об'єктів, що перебувають у державній або комунальній власності чи належать Автономній Республіці Крим, переданих приватному партнеру;
Зрозумілість і передбачуваність	Зрозумілість формулювання умов партнерства, зокрема у відповідному договорі, забезпечення можливості їх виконання без суттєвих змін;	визнання державними та приватними партнерами прав обов'язків, передбачених законодавством України та визначених умовами договору, укладеного у рамках державно-приватного партнерства;
Враховання специфіки	Формування партнерств з врахуванням особливих потреб певного регіону (території, громади), галузі соціально-економічного життя;	
Економічна та фінансова сталість	Враховання рівня споживання послуг, що створюються в результаті партнерства, і позитивних наслідків для розвитку економіки в цілому;	
Гнучкість	Забезпечення можливості швидкого реагування та врахування змін у середовищі, в якому діє партнерство;	визначення приватного партнера на конкурсних засадах, крім випадків, встановлених законом.
Рівність	Забезпечення доступу до послуг для соціально вразливих прошарків населення, зокрема бідних;	
Соціальне залучення	Створення умов для залучення до процесу планування та реалізації партнерств різних суспільних груп;	справедливий розподіл між державним та приватним партнерами ризиків, пов'язаних з виконанням договорів, укладених у рамках державно-приватного партнерства;

Доповнюють загальні принципи державно-приватного партнерства формування екологічної інфраструктури специфічні принципи економіки-екологічної спрямованості:

- забезпечення розбудови, збереження якості, відтворення і відновлення і розвитку екологічної інфраструктури і накопичення природного капіталу;
- збагачення, охорони і підтримки національного природного багатства;
- утримання негативних тенденцій у порушенні екологічної рівноваги і виснаження природних ресурсів та умов;
- впровадження ідей соціальної і екологічної відповідальності бізнесу, сприяння зростанню принципу соціальної справедливості;
- підвищення рівня національної і екологічної безпеки і конкурентоспроможності країни;
- забезпечення потреб нинішніх і майбутніх поколінь у здоровому навколишньому середовищі, природних благах і послугах, гідної якості життя населення;
- пріоритетності екологічних і соціальних результатів над отриманням тільки економічних вигід і прибутків;
- досягнення результативності і ефективності проектів державно-приватного партнерства на багатокритеріальній основі, отримання позитивних екстернальних і синергетичних ефектів;
- використання інноваційних підходів до розробки, реалізації, управління проектами по форсуванню екологічної інфраструктури;
- встановлення взаємовигідних відносин між державою і бізнесом, задоволення спільних інтересів, рівності і законності учасників партнерських стосунків, реальності зобов'язань;
- використання та не порушення законів функціонування біосфери, відношення до

екологічної інфраструктури як фундаменту життя.

Реалізації державно-приватного партнерства у розбудові екологічної інфраструктури здійснюється у визначених умовах, до яких відносяться наступні:

- розвиток інституційного базису суспільства, стабільні темпи зростання національної економіки, створення інституцій громадянського суспільства;
- удосконалення законодавства і створення розвинутої нормативно-правової основи;
- підвищення ефективності рівня управління та екологічної політики державними органами влади, визначення державно-приватного партнерства в сфері формування екологічної інфраструктури в якості пріоритетного напрямку діяльності держави і органів здійснюючих екологічну політику, контроль за станом довкілля;
- здійснення проектів ДПП передбачає виконання однієї або кількох функцій таких як: проектування; фінансування; будівництво; відновлення (реконструкція, модернізація); експлуатація; пошук; обслуговування, а також інших

функцій, пов'язаних з виконанням договорів на умов партнерства. При здійсненні проектів ДПП в Україні можуть укладатися договори про концесію; спільну діяльність; розподіл продукції; інші договори;

- перевагами від ДПП для більшості економічних агентів вважається можливість залучення бюджетних коштів для здійснення проекту, доступ до раніше закритих сфер економіки, для бізнесу важливим є доступ до об'єктів державної або муніципальної власності; партнерство з державою відкриває і розширює можливості для отримання кредитів від вітчизняних і зарубіжних фінансових організацій.

Загальні умови для забезпечення впровадження механізмів державно-приватного партнерства у практику формування і розробки проектів розбудови і розвитку екологічної інфраструктури необхідно в українських реаліях створювати з урахуванням зарубіжного досвіду функціонування державно-приватного партнерства у різних секторах економіки і видах економічної діяльності, що представлено у таблиці 6.

Таблиця 6. Основні умови розбудови екологічної інфраструктури на принципах державно-приватного партнерства в Україні

Переваги:	Перешкоди:
залучення бюджетних коштів для здійснення проекту, об'єднання зусиль, ресурсів, сучасних методів менеджменту та іншого державного і приватного секторів економіки, розширення можливостей для отримання кредитів, подолання «провалів ринку», виконанням договорів на умовах партнерства.	недосконалість законодавства і інституційного середовища, договірні і правові норми, системи розробки і проведення вибору проектів, відсутність довіри між бізнесом і владою.
Фактори:	Стимули:
зміни зовнішнього і внутрішнього середовища, потреб і інтересів людини, механізмів регулювання, стану довкілля, світової цивілізації.	розподіл ризиків, отримання додаткових ресурсів і доходів, гарантій, державної підтримки, прибутків, створення іміджу і екологічно відповідального бізнесу.

Сутність, функції і види екологічної інфраструктури визначають особливості вибору механізмів, форм, напрямів та інструментів розробки і реалізації державно-приватного партнерства.

Основними джерелами фінансування проектів ДПП по розвитку екологічної інфраструктури можуть бути державні, бюджетні інвестиції, державний природоохоронний фонд, приватних інвесторів (бізнесу), засоби міжнародних фінансових і некомерційних організацій, транснаціональних корпорацій, неурядових некомерційних організацій та фондів.

До перспективних міжнародних фінансових організацій, які потенційно можливо залучити до співпраці по рішенням гострих вище вказаних проблем відносяться ООН, ГЄФ, ЄБРР, Світовий банк, Європейський інвестиційний банк та інші організації та міжнародні програми.

Важливішим напрямом розробки і реалізації механізмів ДПП у формуванні екологічної інфраструктури становить:

- створення інституційної бази, підвищення прозорості, рівня довіри між владою і бізнесом, наукою, громадськими організаціями, основними стейк-холдерами по запровадженню цих механізмів у практику господарювання, виявлення і усунення фінансових та адміністративних бар'єрів для розвитку партнерських відносин між владою і бізнесом;
- формування економічно, інвестиційно, інституційно-правових, організаційних, фінансово-економічних привабливих умов для участі бізнесу у проектах державно-приватного партнерства, залучення, громадян, некомерційних організацій урядових і неурядових для обговорення і прийняття важливих пріоритетних рішень і вибору пріоритетів у якості

- експертів та потенційних споживачів екологічних благ і послуг;
- формування методологічної і методичної бази ДПП у сфері розбудови екологічної інфраструктури;
  - підтримка формування громадських інститутів партнерства держави і бізнесу; кооперації інтересів зацікавлених сторін партнерства;
  - проведення семінарів та освітньо-просвітницьких заходів щодо підвищення кваліфікації, розповсюдження знань, засвоєння досвіду про ДПП та особливості його застосування у сфері формування екологічної інфраструктури;
  - імплантація економічного механізму державної підтримки та ефективної взаємодії з механізмами ринкового регулювання, надання непрямих бонусів та розроблення стимулів активним учасникам державно-приватного партнерства;
  - засвоєння успішного зарубіжного досвіду державно-приватного партнерства та адаптація його до національної моделі економіки та створення індивідуальних моделей функціонування партнерських відносин у сфері екологічної інфраструктури;
  - активізація інвестиційної діяльності, розвиток методів, форм та інструментів залучення інвестицій на засадах партнерських відносин;
  - удосконалення регуляторної бази у країні, активізація процесів модернізації економіки, природокористування, фінансування та інвестування екологічної інфраструктури;
  - розробка і затвердження концепції розвитку і впровадження механізмів ДПП у розвитку екологічної інфраструктури;
  - планування заходів по використанню механізмів ДПП та включення у програми і проекти на національному, регіональному, муніципальному рівні;
  - розробка і реалізація пріоритетного національного проекту «Формування державно-приватного партнерства у розбудову і розвитку екологічної інфраструктури».

До об'єктів природно-техногенної екологічної інфраструктури, які залучені у господарську діяльність та активно використовуються у рекреаційному секторі економіці відноситься природно рекреаційна зона Куяльнику.

Рекреація відноситься до високоприбуткових областей вкладення капіталу, володіє значним експортним потенціалом і може надавати конкурентоспроможні рекреаційні послуги. Саме рекреаційно-туристична індустрія в даний час, за оцінками фахівців, належить до однієї з сфер економіки привабливою для внутрішнього і зовнішнього інвестора через високу віддачу, швидкий обіг капіталу, яка здатна забезпечити накопичення необхідних фінансових коштів для подальшого економічного зростання.

Крім того, створення одного робочого місця в туристичній рекреаційній сфері обходиться в 20 разів дешевше, ніж у промисловості. Розвиток рекреації сприяє зайнятості, відтворенню трудових ресурсів в якісному аспекті, створює умови

для відновлення і зміцнення здоров'я нації, що узгоджується з основними цілями розвитку економіки країни. В якості стратегічних цілей розвитку України визначені розвиток людського капіталу, примноження багатства нації, підвищення якості життя.

Кризовий стан довкілля курортно-рекреаційної зони Куяльник потребує прискіпливого аналізу ситуації, виявлення найбільш гострих проблем та виникає невідкладних системних дій по відтворенню якості довкілля, унікального природно-ресурсного потенціалу Куяльнику та відродження курортно-рекреаційної зони Куяльнику.

Куяльницький лиман належить до групи закритих лиманів і є одним з найстародавніших на території Північно-Західного Причорномор'я. Він відомий як важливий рекреаційний і бальнеологічний об'єкт державного та світового значення. Високі лікувальні властивості мають ропа і грязі лиману. Однак, на сьогодні екологічний стан Куяльницького лиману можна охарактеризувати як кризовий, що обумовлено катастрофічним обмілінням водойми, зменшенням рівня води та глибин (до 40 см – у жовтні 2009 р.), а також пов'язаного з цим збільшення солоності ропи (до 390-321 ‰ у 2009-10 рр.), що є загрозою повного зникнення лиману та втрати запасів унікальних лікувальних грязей і ропи, а також своєрідної флори і фауни водойми. Об'єм води в лиману може сягати 370 млн. м³, але у 2009 р. він склав лише 18.8 млн. м³, що майже в 20 разів менше за максимальне значення.

Екологічна криза у стану Куяльницького лиману, його охорона, відродження потребує залучення значного обсягу інвестиційних ресурсів.

Така галузь, як рекреація, в якій будуть розвиватися різні форми економічних відносин, може стати в суспільстві недостатньо доходною без надійних еколого-економічних обґрунтувань, обмежень і регуляторів. Усі прийняті рішення в області рекреації, особливо, пов'язані з інвестуванням, повинні мати високий ступінь обґрунтованості з екологічного критерію, ефективному вписуванню рекреаційної діяльності в лиманно-морський природний комплекс і забезпечення повної безпеки.

Важним напрямом залучення інвестицій та забезпечення інвестиційного процесу по відродження курортно-рекреаційної території Куяльнику в сучасних умовах стає формування механізму партнерських відносин між державою і бізнесом. Законодавча база в основному створена і діє на території України. Відповідно до частини першої статті 1 Закону України від 01.07.2010 р. № 2404-VI «Про державно-приватне партнерство» державно-приватне партнерство — це співробітництво між державою Україна, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних органів державної влади та органів місцевого самоврядування (державними партнерами) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, або фізичними особами — підприємцями (приватними партнерами), що

здійснюється на основі договору в порядку, встановленому цим Законом та іншими законодавчими актами.

Частина перша стаття 5 передбачає, що у рамках здійснення державно-приватного партнерства відповідно до цього Закону та інших законодавчих актів України можуть укладатися договори про:

- концесію;
- спільну діяльність;
- розподіл продукції;

— інші договори.

Істотні умови договорів, що укладаються в рамках здійснення державно-приватного партнерства, мають відповідати вимогам, встановленим законами України.

Для відтворення якості природно-ресурсного потенціалу пропонується попередній загальний проект використання механізму державно-приватного партнерства, який зведено у таблицю 7.

Таблиця 7. Загальний проект державно-приватного партнерства для відродження екологічної інфраструктури курортно-рекреаційної території Куяльнику

Характеристика проекту	Опис характеристика
Сфера застосування	Курортно-рекреаційна сфера
Модель партнерства	Потенційно можливі моделі: — модель оператора – характерно чіткий розподіл відповідальності між державним і приватним сектором, контролем з боку замовника (держави), приватне фінансування, сумісно державно-приватна власність на об'єкт партнерства, приватне управління реалізацію проекту; — модель кооперації – проект реалізує сумісна проектна компанія з участю держави і приватного інвестору, фінансування за участю державного і приватного партнерів, власність і управління здійснюються сумісно у визначених пропорціях установлених договором; — модель концесії – здійснюється будівництво, реконструкція (відтворення екологічного стану та водо забезпечення, відновлення водного природного стоку курортно-рекреаційної зони Куяльнику), оренда об'єкту, фінансування державне і приватного інвесторів, власність остається у держави, прибутки повинні покривати витрати, управління проектом на паритетних основах з боку держави і бізнесу.
Учасники проекту	Державний партнер – регіональні органи влади; Приватний партнер – підприємства, які здійснюють проектування, фінансування, будівництво необхідних споруд і управління проектами, консорціум компаній; Кредитори – банки, інвестиційні фонди та інші; проектні компанії.
Загальний опис	Регіональні органи влади ухвалили угоду про спільно дію із приватними інвесторами про відродження курортно-рекреаційної зони, будівництво сучасного санаторію, підводку комунікацій, сучасної інженерної, соціальної і культурно-розважальної інфраструктури та ін. Приватні компанії і регіональні органи влади беруть участь у доходах. Контракт на проектування, фінансування, будівництво, експлуатацію може бути укладений на 5- 10 років. Приватна компанія повинна прийняти участь у конкурсному відборі.
Розподіл ризиків	Розподіл ризиків заснований на ринкових стандартах, що мінімізувало тимчасові витрати й витрати на юридичних консультантах.. Держава прийняла на себе всі ризики, пов'язані з одержанням дозвільних документів на земле відводи у випадку потреби та інше. Регіональні органи влади прийняли договірні зобов'язання і пов'язані з ними ризики. Ризики покладають на ту сторону, яка має можливість у більшому ступеню їх контролювати.
Основні переваги проекту	Загальна вартість інвестицій 20 млн.долл. Кредити рефінансовані на вигідних умовах. Приклад моделі ефективного використання і реалізації комерційного інтересу, одночасно забезпечує економічні і екологічні вигоди для суспільства. Переваги для державного сектору: приватний сектор має у розпорядженні необхідні сучасні технології, знання, методи ефективного менеджменту. Соціальні економічні та екологічні переваги: відтворення чистого навколишнього природного середовища, яке має значний оздоровчий ефект для різних верст населення, рекреантів вітчизняних і закордонних, відродження природної перлини нації, створення додаткових робочих місць, додаткові доходи у державний і регіональний бюджет, програма по захисту довкілля перетворена у додаткове джерело доходу для регіону. Переваги для бізнесу: отримання прибутку, розподіл ризиків проекту, потужна політична підтримка (допомога з боку уряду й Міністерства екології та природних ресурсів України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України).

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку

Для вирішення складних та масштабних проблем розбудови екологічної інфраструктури стратегічним напрямом стає налагодження дієвої взаємодії та розподілу функцій між державою і ринком, ефективної системи інвестиційного забезпечення і управління, підсилення економічної домінанти рішення питань вдосконалення, відтворення і збереження екологічної інфраструктури. Реалізація екологічних програм і проектів в країні потребує значного обсягу фінансування та ефективних витрат інвестицій на екологічні цілі згідно з Закон України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики до 2020 року».

Ініціювання розв'язання проблеми шляхом впровадження механізмів державно-приватного партнерства відносно розвитку екологічної інфраструктури особливо актуально в умовах обмеженості інвестиційних ресурсів і фінансових можливостей бюджетів, відсутності припливу іноземного і вітчизняного капіталу в економічну, соціальну і екологічну інфраструктуру.

При формуванні механізмів ДПП у розбудові екологічної інфраструктури у повній мірі слід

ураховувати досвід застосування механізмів ДДП закордоном у різних країнах світу та акумулювати найкращі винаходи у теорії і практиці господарювання і взаємодії влади і бізнесу, найкращі методи, форми, інструменти і процедури використання механізмів ДПП, узагальнити приклади і методи подолання негативних тенденцій та явищ у ДПП.

Формалізоване оформлення партнерських відносин між державою і бізнесом на основі узгодження єдності інтересів здійснюються у формі угоди, договору про ДПП по розбудові і розвитку екологічної інфраструктури або іншого документу, обов'язковий для виконання учасниками. Держава має виконувати роль організатора суспільної спільної дії.

Розвиток механізмів ДДП по розбудові екологічної інфраструктури орієнтує суспільство на модернізацію системи формування екологічної інфраструктури і природокористування, послідовного реформування інвестиційної діяльності, інституційного середовища, створення системи інститутів громадського суспільства та інститутів партнерства, сприятливих умов для взаємодії влади і бізнесу, залучення приватного інвестора.

Список літератури:

1. Екологічна інфраструктура природокористування. Глосарій / [Н.М. Андрєєва, С.І. Рассадникова та ін.]; Наук ред. д.е.н., проф. С.К. Харічков. – Одеса: ІПРЕЕД НАН України, 2010. – 115 с.
2. Харічков С.К. Модернізація екологічної інфраструктури як визначальний фактор переходу до збалансованого(сталого)розвитку України / С.К. Харічков // Природно-ресурсний потенціал збалансованого (сталого) розвитку України: Матеріали міжнар. наук-практ. конференції (Київ, 19-20 квітня 2011 р.) у 2-х т. – К.: Центр екологічної освіти та інформації, 2011. – Т.1. – С. 17-21.
3. Закон України «Про державно-приватне партнерство» від 01.07.2010 №2404-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua/>
4. Войнаговская М.А. Институт частно-государственного партнерства на транспорте / М.А. Войнаговская // Транспортное право. – 2006. – №1. – С. 4-7.
5. Варнавский В.Г. Партнерство государства и частного сектора: теория и практика / В.Г. Варнавский // Мировая экономика и международные отношения. – 2002. – №7. – С. 28-37.
6. Варнавский В.Г. Государственно-частное партнерство в России [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.strana-oz.ru/?numid=21&article=988>
7. Национальный доклад «Риски бизнеса в частно-государственном партнерстве» // . – М.: Ассоциация менеджеров, 2007. – 116 с.
8. Поровская А.Я. Теоретические основы частно-государственного партнерства на современном этапе развития экономики России / А.Я. Поровская // Экономика. – 2008. – №2. – С. 146-149.
9. Мартусевич Р.А. Государственно-частное партнерство в коммунальном хозяйстве // Р.А. Мартусевич, С.Б. Сивавев, Д.Ю. Хомченко. – М.: Фонд «Института экономики города», 2006. – 240 с.
10. Михеев В.А. Государственно-частное партнерство в реализации приоритетных национальных проектов. Приоритетные национальные проекты: первые итоги и перспективы реализации. Сборник научных работ. Редкол.: Пивоваров Ю.С. (отв. ред.) и др. – М., 2007. – 320 с.

11. Полякова О.М. Державно-приватне партнерство в Україні: проблеми становлення // Коммунальное хозяйство городов: Науч.-техн. сб. Вып. 87. – К.: Техніка, 2009. – С. 317-322.
12. Public-Private Partnerships in Infrastructure. – Days 2008, December 15-18. – 2008. – Washington, D.C.: Edited by Periklis Saragiotis, PPP Program, World Bank Institute. – Day 2.
13. Запатріна І.В. Публічно-приватне партнерство в Україні: перспективи застосування для реалізації інфраструктурних проектів і надання публічних послуг / І.В. Запатріна // Економіка і прогнозування. – 2010. – №4. – С. 62-86.
14. Herbst I. Speech on the III Astana's Economic Forum, Kazakhstan, 1-2 July, 2010.
15. Посібник Програми розвитку ООН «Toolkit on Pro-poor Municipal PPP». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ppru.undp.org/toolkit>.

Надано до редакції 26.02.2012

Рассадникова Світлана Іванівна / Svitlana I. Rassadnikova
rassadnikovas@mail.ru

Посилання на статтю / Reference a Journal Article:

Державно-приватне партнерство у розбудові екологічної інфраструктури: становлення, особливості, інвестиції. [Електронний ресурс] / С.І. Рассадникова // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2012. – № 1 (2). – С. 133-142. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2012/n1.html>